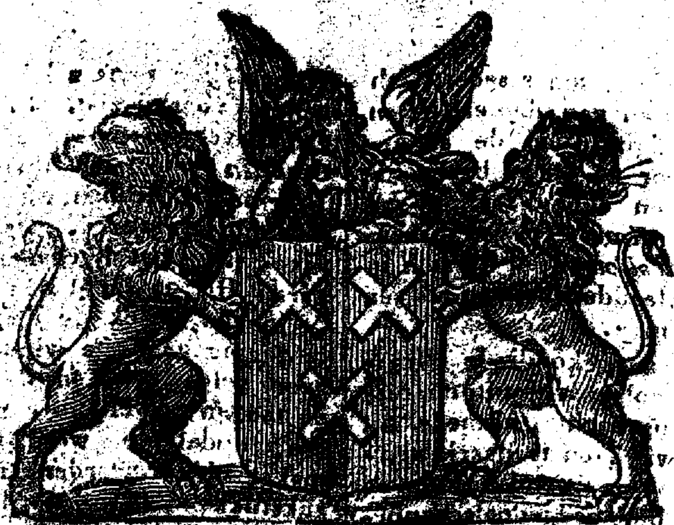
No. 146. 1838.

BREDASCHE COURANT.

Staat-, Letterkundig en Wetenschappelijk

NIEUWS-BLAD,

Donderdag 21 Junij.

Frankrijk.

PARIJS, den 18den Junij.

Heden heeft de kamer van afgevaardigden achtervolgelijk de vijf voorgedragene ontwerpen voor den aanleg van spoorwegen van Sedan naar Mezières, van Rijssel naar Duinkerken, van Calais naar Rijssel, van de mijnen van Fens en van de mijnen Montet aan Minne naar de rivier Allier, aangenomen. Bij de geheime stemming verklaarden van de 233 leden slechts 16 zich tegen de aanneming. Vooraf had de kamer zich bezig gehouden met eene petitie van de houders van aandeelen in de Haïtische leening, verlangende het remboursement hunner schuldbrieven. Door de commissie was voorgesteld om het verzoek aan den president van den raad te verzenden. De heer *Laffitte* zeide, zich niet daartegen te willen verzetten, maar dat hij echter verklaren moest, van den president van Haïti een millioen fr. ontvangen te hebben om daarmede een duizendtal aandeelen af te lossen; daar er 18000 aandeelen waren, zou hij de aflossing bij het lot verdeelen. De minister van financien van zijnen kant zeide, dat het gouvernement bij de onderhandelingen met Haïti onderscheidene belangen had voor te staan gehad; voorerst eene vordering, die de schatkist nog had te doen, dan de belangen der voormalige kolonisten, eindelijk die van de aandeelhouders. Ten aanzien der laatste had men de stellige belofte gekregen dat de gelden zouden worden afgelost, maar er was daaromtrent geen traktaat gesloten, zoodat het gouvernement vreemd was van de wijze waarop de aflossing mogt plaats hebben; evenzeer als aan de verdere transactien, zoo als onder anderen de integrale uitkeering van het kapitaal, zonder de intressen. In dezen staat van zaken zou de minister zich niet verzetten tegen de verzending der petitie aan het gouvernement, hetwelk overigens op middelen zou bedacht zijn om aan de zaak eenen voldoenden afloop te bezorgen. Door de kamer werd daartoe dan ook besloten.

— De kamer der pairs heeft heden de beraadslagingen hervat over het 4de artikel van de wet op de organisatie van den algemeenen staf des legers, waarin door de afgevaardigden eene verandering is gebragt, die aan het gouvernement het regt ontneemt om de hoogere officieren na dertigjarigen diensttijd, ondersdaan op hun eigen verlangen op pensioen te stellen. De graaf *Dejean* wilde aan het gouvernement het regt van op pensioenstelling toegekend hebben slechts ten opzigte van de luitenant-generaals en de marechaux de camp die den ouderdom van 65 en 62 jaren hebben bereikt. De generaal *Roguet* vereenigde zich geheel met het amendement der andere kamer. De graaf *de Ham* bestreed het voorregt dat men in 't belang der hoofd-officieren wilde invoeren. De heer *Villemain* wilde, even als voor den overgang tot de reserve, ook voor de op pensioenstelling zekere jaren hebben bepaald. De minister van financien betoogde, dat bij de bestaande militaire wetgeving, alle officieren, zonder onderscheid van rang, konden op pensioen gesteld worden. Met de gemaakte bepaling van het kader der reserve zou wel niemand van de hoofdofficieren verlangen om op pensioen te worden gesteld. — Bij het vertrek van den post duurde de discussie over dit artikel nog voort.

— De *Moniteur* bevat heden, in niet minder dan vijf supplementbladen, den tekst van eene koninklijke ordonnantie, bevattende een algemeen reglement op de openbare comptabiliteit. Dit reglement bestaat uit 695 artikelen, en bevat een uittreksel van al de vroegere op dit stuk bestaande wetgevende bepalingen en reglementen. Hetzelve wordt door een rapport van den minister *Lacave Laplagne* aan den koning voorafgegaan.

— De maarschalk *Soult* is heden van Parijs naar Londen vertrokken, waar hij tegen den 20sten dezer zoude aankomen.

— Naar men wil, zal Z. K. H. de hertog *van Nemours* de overbrenger zijn aan H. M. koningin *Victoria* van een bouquet in diamanten, zijnde een geschenk van zijnen Doorluchtigen vader. De waarde van genoemd stuk wordt op een millioen franken begroot.

— In de bijzondere briefwisseling dezer hoofdstad vindt men het volgende van de boorden van den Mein geschreven:

» Wij vernemen uit eene geloofwaardige bron dat de Londensche conferentie op het punt is om de onderhandelingen betrekkelijk de Hollandsch-Belgische zaak te hervatten. De mogendheden die de conferentie te Londen uitmaken, hebben intusschen aan den koning der Belgen verklaard, dat de dadelijke ten uitvoer legging van het traktaat der 24 artikelen het eenig middel was om de geschillen tot een einde te brengen. Welk besluit zal koning *Leopold* nu nemen? Hij heeft aan het fransch gouvernement verklaard, dat hij afstand doen zou wanneer de conferentie op de uitvoering van de 24 artikelen bleef staan. Ten gevolge dezer verklaring zou het kabinet der Tuilerien, naar men zegt, gezind zijn om onderhandelingen bij de conferentie aan te knoopen ten einde eene voordeelige schikking in het belang van *Leopold* te verwerven. Zulks verklaart de dezer dagen opgemerkte levendigheid in den koerierwissel tusschen Brussel en Parijs; koning *Leopold* heeft voor de tweede maal zijn secretaris *van Praet* met bijzondere instructien (dewijl de generaal *Sebastiani* zich gereed maakt om naar Londen te vertrekken) aan koning *Lodewijk Philips* gezonden. De belgische gezant te Londen heeft van zijnen kant instructien in dien geest ontvangen. Men voegt daarbij dat de hollandsche gezant, de heer *Dedel*, te Londen terug is en reeds, namens zijn hof, aan lord *Palmerston* bepaalde openingen heeft gedaan, die van den kant van koning *Willem* de strekking aanduiden van in geene concessie te bewilligen, en voornamelijk betrekking hebben op het Luxemburgsche vraagstuk, waarover de duitsche bondsvergadering op dit oogenblik beraadslagen moet.

— Het *Journal du Havre* vermeldt dat een aantal huizen in de stad des avonds verlicht zouden worden, ten vreugdeblijk over de aanneming van het ontwerp voor den spoorweg van Parijs naar die stad.

— Behalve de vroeger vermelde vaartuigen die van Toulon zich bij het eskader op de kust van Mexico moesten voegen, schrijft men uit genoemde haven, dat nog een vaartuig, de *Perle*, zich gereed maakt, en eene korvet, *la Brillante*, uitgerust werd. Meer andere vaartuigen zouden nog gereed gemaakt worden.

— Gisteren heeft zich het gerucht te Parijs verbreid, dat bij het ministerie gewigtige tijdingen uit den Levant ontvangen waren en het fransch eskader in die wateren dien ten gevolge zou versterkt worden. De ontvangen berigten zouden namelijk wederom de vrees te kennen geven voor eene aanstaande breuk tusschen den onderkoning van Egypte en den sultan, ter zake dat de eerstgenoemde weigerde de bij het traktaat van Unkiar-Iskelessi bepaalde schatting te betalen. [Zie ons nommer van gisteren, onder *Duitschland*.]

— Uit Spanje zijn heden geene belangrijke tijdingen ontvangen.

— De binnenlandsche renten, vooral de 5 pCt., zijn bestendig rijzende. Laatstgenoemde deden op de beurs van heden 110,85 à 110,90; de 3 pCt. 80,25 à 30. Men gelooft dat de koers nog hooger zou zijn, zoo dezelve niet tegengehouden werd door de verwachting van de aandeelen in de nieuwe spoorwegen, alhoewel men de uitgifte dier aandeelen niet voor de maand October aanstaande verwacht. De aanneming door de kamer van de ontwerpen voor de groote wegen naar Havre en Orleans heeft minder dan men gevreesd had den koers der reeds in den handel zijnde spoorwegaandeelen gedrukt. De notering was heden (18 *Junij*) 5 pCt. 110,80; 3 pCt. 80,20; Nap. r. 98,90; Sp. Ardoin 22¼; Portugal 24¼; Rom. L. 101½.

Duitschland.

FRANKFORT, den 17den Junij.

In St. Peterburgsche dagbladen van den 9den dezer, vindt men het berigt gelogenstraft, hetwelk de *Leipziger Allgemeine Zeitung* omtrent de gevangenneming van den aartsbisschop van Wilna, (zie ons no. 117) onlangs mededeelde. Wel verre van in ongenade bij het russisch hof te zijn, was deze prelaat dezer dagen door keizer *Nikolaas* met het grootkruis der Wladimirs-orde begiftigd. Overigens merkten die bladen op, dat in Rusland geen geestelijke van zijne waardigheid ontzet of in dezelve geschorst kan worden, dan uit krachte van een vonnis, hetwelk door eene regtbank der hooge geestelijkheid over hem is uitgesproken.

— H. K. H. de hertogin van Anhalt-Dessau en Z. D. de regerende Landgraaf van Hessen Homburg zijn den 14den uit Berlijn vertrokken.

— Den 12den is te Hamburg aangekomen de russische vice-kanselier *Nesselrode*; — alsmede de prins *von Putbus*, pruissisch, de graaf *van Löwenhjelm*, zweedsch, en de graaf *von Alten*, hanoversch buitengewoon ambassadeur bij de kroonings-plegtigheid te Londen, vergezeld van de edellieden tot derzelver ambassade behoorende.

— Volgens een hier ter stede uitkomend blad, heeft Z. M. de Keizer van Rusland den beroemden franschen schilder *Horace Vernet* met de *Stanislas*-orde 2de klasse begiftigd en hem bovendien een prachtig hoofdsieraad met diamanten bezet, voor zijne echtgenoot doen toekomen, voor de vervaardiging eener schilderij, eene wapenschouwing door *Napoleon* voorstellende, voor welken kunst-arbeid de heer *Vernet* reeds 10,000 daalders van Z. M. ontvangen had.

— Den 14den dezer is te München, in 79jarigen ouderdom overleden de beijersche staats-minister *Maximiliaan*, graaf *von Montgelas*, die kort voor de invoering der beijersche staatsregeling in

1817, van het staatkundig tooneel is afgetreden, maar sedert toch niet heeft opgehouden, als lid der eerste kamer en van den erfelijken rijksraad, een werkzaam deel aan de behartiging van de aangelegenheden van Beijeren te nemen. Reeds voor 61 jaren bekleedde hij de betrekking van hofraad in München en voor 53 jaren was hij aan het hof geplaatst van den hertog *Karel II* van Tweebruggen. Gedurende de heerschappij van *Napoleon* deed hij zich in de gewigtige betrekking die hij destijds bekleedde, kennen als een kundig diplomaat en een welberaden bewindsman.

— Den 5den dezer heeft te Einsiedeln de aangekondigde vergadering plaats gehad van afgevaardigden der volkspartij uit de districten Einsiedeln, Wolleran, Gersau en Kussnacht, alsmede uit verscheidene gemeenten van het district Schwijz, en is daarin eenparig besloten om, in de eerste plaats, het voorzittend kanton en de standen te verzoeken om, onder toezigt der eedgenootschappelijke commissarissen, eene geheime stemming in de gemeenten te doen plaatsen over de vraag: of er al of niet tot eene herziening der constitutie zoude worden overgegaan; en ten andere om bij proclamatie aan het volk de schuld van zich af te werpen, waarmede de volkspartij door den kantonsraad bezwaard was, van namelijk de oorzaak te zijn geweest van het bij Rothenthurm gebeurde.

— Van de italiaansche grenzen schrijft men, onder dagteekening van den 4den dezer: » Berigten van goederhand uit Florence ontvangen houden in, dat het voorgenomen huwelijk van den hertog van *St. Leu* geheel is opgegeven. Dezelfde berigten spreken het door eenige bladen geopperde vermoeden tegen, dat de voormalige Koning van Holland in onverzoenlijken haat met zijnen zoon, den prins *Louis Napoleon*, leefde. De laatste zou zich in tegendeel eerlang uit Zwitserland naar Florence begeven."

— Uit Weenen schrijft men van den 11den: » Z. M. de Keizer is gisteren door eene onpasselijkheid aangetast, die gisteren avond de mazelen bleek te zijn. Tot op dit oogenblik vertoonde deze ziekte een zoodanig gematigd karakter, dat er geen de minste vrees bestond en de vraag zelfs nog niet beslist scheen of er al dan niet bulletins omtrent den staat der ziekte zouden worden uitgegeven. Ook de oudste zoon van Z. K. H. den aartshertog *Frans Karel*, aartshertog *Frans*, is door de mazelen aangetast. — De reis van Z. D. den prins *von Metternich* naar Töplitz is voorloopig op den 12den en die van HH. KK. HH. den aartshertog *Frans Karel* en hoogstdeszelfs gemalin op den 15den Julij bepaald geworden."

— Uit Triest meldt men, dat in het begin dezer maand van daar eene afdeeling soldaten naar Alexandrie vertrokken was, die voor de dienst van *Mehemed*-ali waren aangeworven. Het waren alle Italianen die vroeger reeds gediend hadden. De Oostenrijksche regering scheen aan deze werving geen hinderpalen in den weg te leggen.

— Volgens een berigt van de bosnische grenzen van den 29sten mei had de pacha van Scutari den oostenrijkschen generaal majoor, die over het observatiekorps aan de montenegrisch-dalmatische grenzen bevel voert, doen vragen, welk doel de oostenrijksche regering met deze demonstratie had. De generaal had hem doen antwoorden, dat dezelve diende om bloedige botsingen voor te komen tusschen de volkstammen die door de geschillen over de grensscheiding steeds in spanning tegen elkander werden gehouden, met welk antwoord de pacha zich gerust had gesteld.

— Te Weenen waren den 12den dezer genoteerd: 5 pC. 107; 4 pCt. 100⅝; 3 pCt. 82¾; Bankactien 1456.

Nederlanden.

BREDA, den 20sten Junij.

Men schrijft uit 's Hage dat, na de verwacht wordende aankomst van Z. K. H. Prins *Albert* van Pruissen, Hoogstdezelve spoedig met zijne gemalin en dochter, de terugreis naar Berlijn zoude aannemen.

— H. K. H. Prinses *Frederik* is den 14den met hare dochter uit Berlijn naar Silezie vertrokken, om van H. M. de keizerin van Rusland afscheid te nemen.

— Te Grave is eergisteren morgen in gevorderden leeftijd overleden de luitenant-generaal *M. J. de Man*, opperbevelhebber dier vesting.

— Onder de aanzienlijke vreemdelingen welke dezer dagen te 's Gravenhage zijn aangekomen, bevindt zich de heer *Droz*, lid der fransche akademie.

— Men verneemt dat door de regering de noodige maatregelen zullen worden genomen, om den ontworpen spoorweg van Amsterdam tot Haarlem met gepasten spoed te doen aanvangen en voltooijen; zullende tot dit einde binnen kort de aanbestedingen voor de werken geschieden, en tevens de weg bepaald worden, waarover dezelve loopen zal.

— Door Z. M. zijn dezer dagen verleend de drie volgende octrooijen: 1°. aan den heer *A. Perpignan* te Parijs, voor den tijd van 10 jaren, wegens eene nieuwe wijze tot het bouwen van onbrandbare huizen en gebouwen; 2°. aan den heer *W. Chadwick* te Londen, voor de uitvinding eener verbeterde oeconomische brandstof; en 3°, mede aan gemelden heer *Chadwick*, voor eene verbeterde bereiding van jodenlijm of asphalt.

— In de *Utrechtsche Courant* van heden leest men:

» Aangenaam is het voor den Nederlander, te zien, dat in zijn Vaderland mannen gevonden worden, die in deze of gene kunst uitmunten en voor geene buitenlanders behoeven onder te doen; zulks is des te streelender, omdat de Nederlander zoo vaak miskend wordt, dikwijls zelfs door zijn eigen landgenoot, die in een vreemdeling soms zal bewonderen, hetgeen hij in zijn eigen landgenoot voorbij ziet. In de werktuigkunde kunnen wij mannen van groote verdiensten opnoemen, en onder dezen den heer *C. J. van Oeckelen*, die zich thans in ons midden bevindt. Zijn *Androïde Klarinettist* hebben wij bewonderd. Het is werktuigkunde toegepast op de muzijk. De automaat beweegt op eene vrij natuurlijke wijze het ligchaam, het hoofd, de oogen, de lippen en vingers. Hij ontvangt den wind voor zijn klarinet (in plaats van uit de longen, gelijk de mensch) uit kunstiglijk door werktuigkunde in beweging gebragte windladen. Hij speelt dus wezenlijk. Het is geen geluid, dat in den automaat wordt voortgebragt, hij brengt de toonen zelven door het instrument voort; hij buigt de lippen toe, opdat de wind niet verloren ga, en accompagneert zijn maker of formeerder (in den letterlijken zin des woords) de muzijkstukken, die deze hem aangeeft. Het is een kunststuk, hetwelk den maker tot eere verstrekt. Had hij hetzelve voor eenige eeuwen uitgevonden en vervaardigd, en had hij het, in die goede oude tijden, in Spanje of ander bijgeloovig land vertoond, dan ware hij welligt als toovenaar vervolgd geworden. In onze gelukkige verlichte eeuw, in ons vrij Vaderland, alwaar kunsten gewaardeerd worden, zal zijn meesterstuk geroemd worden en kan hij op de achting van zijne landgenooten staat maken."

— Naar men uit Middelburg schrijft, werd aldaar weldra de opening van het badsaizoen op Domburg verwacht. Men vleide zich met een druk bezoek dier badinrigting, ook uit hoofde van den nieuw aangelegd wordende straatweg, die van Serooskerke derwaarts voert. Aan vreemdelingen en ingezetenen kon deze inrigting mede tot eene plaats van uitspanning dienen, hoedanig eene te voren aldaar niet bestond.

Uit plaatsgebrek zijn wij verhinderd heden mede te deelen een uitvoerig uit 's Gravenhage ontvangen verslag; van de in verscheidene opzigten belangrijke pleidooijen welke eergisteren voor de regtbank van eersten aanleg, kamer van correctionele zaken, aldaar hebben plaats gehad in de zaak van den heer *H. L. [illegible]*, redacteur en tegenwoordige eigenaar van het Tijdschrift de *Iris*, bloemlezing uit buitenlandsche tijdschriften, tegen den boekhandelaar *G. Vervloet*, vroeger uitgever van dit maandwerk, en die laatstelijk insgelijks een tijdschrift, onder den naam van *Iris*, heeft uitgegeven, waarom de eischer genoemden boekhandelaar aan het misdrijf van nadruk of als op [illegible] eigendoms-regt inbreuk gemaakt hebbende, wilde schuldig verklaard zien. Op Donderdag den 25sten dezer zullen de pleidooijen in deze zaak worden voortgezet.

Volgens geruchten, te Brussel in omloop en door sommige bladen vermeld, zou vorst *Leopold* en zijne gemalin heden [naar] zijn kasteel Ardenne, in het Luxemburgsche, vertrekken en na een driedaagsch verblijf aldaar zich [illegible] naar Parijs begeven, waar de prinses *Louise* tot na de bevalling der hertogin van *Orleans* vertoeven zou.

— Bij een besluit van den 21sten Mei ll. heeft vorst *Leopold* den graaf *de Merode Westerloo* tot zijnen buitengewonen gezant bij de kroning te Milaan benoemd.

— Sedert veertien dagen is men te Diest begonnen met den aanleg van versterkingsmiddelen om de stad, welke men sedert lang het plan heeft om in eene vesting te herscheppen. De werkzaamheden zijn echter lang vertraagd geworden door een geschil tusschen het belgisch bewind en de stedelijke regering over den eigendom van de oude stads-wallen.

— Van den brief des heeren *Dumortier* over de 24 artikelen ziet eene derde uitgave het licht, thans verrijkt met een aantal documenten van het voorloopig gouvernement door de mogendheden in 1814 in Belgie aangesteld.

— De pruissische zaakgelastigde in Belgie, de graaf *von Seckendorf*, heeft vrijdag Brussel verlaten om zich naar Frankfort te begeven. Te Aken had hij, volgens een [illegible] uit die stad, eene bijeenkomst gehad met een der leden van de bondsvergadering, die derwaarts gereisd was om berigten aangaande de ware gesteldheid van zaken in Belgie in te winnen. Volgens de brusselsche bladen zou de graaf *Seckendorf* naar Frankfort gereisd zijn, om aldaar conferentien met de leden der duitsche bondsvergadering te houden.

— Z. K. H. Prins *Willem* van Pruissen is den 10den het stadje Grevenmachern in het Luxemburgsche gepasseerd, zich naar de vesting Luxemburg begevende. Volgens het te Arlon verschijnend blad, had het volk in genoemde plaats den Prins bij zijnen doortogt met het geroep van *leve Leopold, leve Belgie!* begroet. Te Luxemburg heeft de Prins den 14 en den 15den het garnizoen en [illegible] werken bezigtigd en is daarna naar Aken vertrokken. [illegible] Z. K. H. den [illegible] geestelijkheid [illegible]. Den 18, werden [illegible] de troepen in oogenschouw genomen.

— Ter Antwerpsche beurs van gisteren (19 *Junij*) waren genoteerd: Belgie 101⅝; O. Met. 106⅝; Sp. Ardoin 21⅛, Differed 6, Rom. L. 101¾; Certif. te Antw. 101; Braz. 79¾. — Wisselk. op Amst. en Rott. ½ pCt. v. kont.

Letterkundige en Wetenschappelijke Nieuwstijdingen.

DUITSCHLAND. — Uit het Hanoversche wordt gemeld, dat de conrector te *Ilfeld*, Dr. HAVEMANN, schrijver van eene geschiedenis van

Hanover en *Brunswijk*, in de plaats van professor DAHLMANN te *Göttingen* benoemd is geworden en deze benoeming ook aangenomen heeft. — Te *Berlijn* vierde op den 2den dezer de vereeniging voor heelkunde in *Pruissen*, het zesde jaarfeest harer stichting. — De eerste hoogleeraar in de kliniek aan de hoogeschool te *Berlijn*, professor BARTELS, heeft uit hoofde van den staat zijner gezondheid, zijn hoogleeraars-ambt nedergelegd. — De beroemde reiziger en beoefenaar der natuurlijke historie, baron HÜGEL, heeft zijne rijke verzameling van voorwerpen der natuurlijke historie aan het Oostenrijksche gouvernement, voor eene som van 80,000 flor. c. m., afgestaan; zijne woning met den daaraan verbonden tuin, nabij *Schönbrunn*, wordt [illegible] prachtige wijs ingerigt. In de broeikassen van dezen tuin worden niet minder dan 40,000 specien van planten gevonden, uit alle werelddeelen door den kundigen verzamelaar bijeengebragt. — Het pruissisch gouvernement heeft thans de aan hetzelve voorgelegde plannen tot voltooijing der groote domkerk te *Keulen* goedgekeurd; het gewelf der kerk, welke slechts door een voorloopig dak wordt bedekt, zal de geheele hoogte bekomen die oorspronkelijk bij den toren was bepaald. De minister voor het openbaar onderwijs heeft den hof-architect en lid der akademie van schoone kunsten, SCHINKEL, het opzigt over den arbeid toevertrouwd, die binnen den tijd van achttien maanden moet voleindigd zijn.

ITALIE. — Te *Livorno* bestaan een aantal drukkerijen, welke uitsluitend werkzaam zijn voor de uitgave van Bijbels en gebedenboeken ten behoeve der joden. De handel in deze boeken is in het Oosten zeer aanmerkelijk. De zoodanige Bijbels die ten gebruike strekken [illegible] *Europeesch-Turkije* zijn gewoonlijk voorzien van eene vertaling in het joodsch-spaansch, en die welke naar *Arabie*, *Syrie*, *Mesopotamie*, *Palestina*, *Egypte* en *Barbarye* verzonden worden, zijn voorzien van eene vertaling in het arabisch, turksch en chaldeeuwsch. Deze Bijbels zijn goed gedrukt en jaarlijks zouden voor meer dan een millioen franken door den handel met dezelven in omloop gebragt worden.

AFRIKA. — De jongst van de *Kaap de Goede Hoop* ontvangen dagbladen drukken het leedwezen uit hetwelk de terugkeering naar *Engeland* van den heer J. HERSCHEL, die er zich sedert vier jaren met sterrekundige waarnemingen in het zuidelijk halfrond heeft bezig gehouden, in de Kaapstad veroorzaakt had: Een dier bladen de *South African Advertiser* laat zich over het door den geleerden sterrekundige verrigtte, op de volgende wijze uit: » Zijne waarnemingen heeft hij met onvermoeiden ijver voortgezet, en wij hebben reden te gelooven, dat hij over den uitslag derzelven ten hoogste tevreden is en daarin voor zich eene ruime belooning voor den besteden tijd en arbeid gevonden heeft. Voor de uitbreiding der wetenschap en de verspreiding van kennis, is hij gedurende zijn verblijf onder ons, altijd bereid geweest om zijnen invloed aan te wenden en persoonlijk mede te werken; van zijne komst alhier af heeft hij eene warme belangstelling getoond in den bloei der Letterkundige Maatschappij en in het Zuid-Afrikaansch Collegie; hebbende in de eerstgenoemde de betrekking van president vervuld, en behalve, dat hij het laatste dikwijls bezocht, voor deszelfs gebruik een plan of stelsel van onderwijs ontworpen. De [illegible] opvoeding der kolonisten heeft alzoo zijne bijzondere belangstelling [illegible] Letterkundige Maatschappij den heer HERSCHEL [illegible] penning heeft vereerd, [illegible] der dezelve hem voor het oogenblik kon betoonen. Op de eene zijde van dezen penning ziet men de zinspreuk der Maatschappij, op de andere leest men het volgende opschrift: *Aan den heer J. W. Herschel, laatsten president der Zuid-Afrikaansche letterkundige en wetenschappelijke Maatschappij, door derzelven leden aangeboden, als een eerbiedig erkentenisblijk voor zijnen bijzonderen en volhardenden ijver voor derzelver belangen. A. D. 1838.*

ENGELAND. — Ter eere van den onlangs van de *Kaap de Goede Hoop* teruggekomen JOHN HERSCHEL (zie *Afrika* hierboven) werd op den 15den dezer te *Londen* een prachtig feestmaal gegeven, waarop niet minder dan 400 personen, zoo uit de aanzienlijkste rangen als uit alle klassen van geleerden, tegenwoordig waren; en bij die gelegenheid den geleerden sterrekundige eene fraaije en kostbare vaas, als een erkentenisblijk voor zijne aan de wetenschap bewezene diensten, vereerd. » Het belang — dus schrijft een der engelsche weekbladen — dat door het letterkundig en wetenschappelijk publiek in dit feest gesteld werd, geleek naar dat hetwelk de staatkundige feesten ter eere van GREY en PEEL verwekken, met dit onderscheid slechts, dat alle belangen zich hier vereenigden en HERSCHEL de [illegible] voor zich had." Aan eene menigte van aanspraken en toosten ontbrak het op dit feest niet; alle en inzonderheid de woorden waarmede de heer HERSCHEL voor de hem betoonde onderscheiding zijnen dank betuigde, werden luide toegejuicht. Onder de aanzienlijke personen op dit feest tegenwoordig bevonden zich Z. K. H. de hertog VAN SUSSEX, als president der koninklijke Maatschappij; de hertog VAN NORTHUMBERLAND, de markiezen VAN LANDSDOWNE en NORTHAMPTON; de bisschoppen van *Hereford* en *Norwich*, de Amerikaansche minister STEVENSON en vele andere. In de vorige week is te *Londen* eene vergadering gehouden, van het committé voor het monument ter eere van de krijgsdaden des hertogen van WELLINGTON. Er werd besloten dat het gedenkstuk een standbeeld te paard zou zijn en dat de vergunning zou worden verzocht om hetzelve op den boog van den ingang van *Greenpark* te plaatsen. Voor gemeld gedenkstuk zijn reeds meer dan 13,000 ponden sterling ingezameld; de koningin heeft, even als voor het monument van NELSON, eene bijdrage van 500 ponden gegeven. De jeugdige vorstin onderscheidt zich door het verleenen van milde giften ter aanmoediging van wetenschappen en kunsten; onlangs werd de weduwe van den vermaarden Egyptischen reiziger BELZONI door haar met een geschenk van 900 ponden begunstigd. — Het bestuur van den *Drurylane*-schouwburg te *Londen* heeft de onlangs van *St. Petersburg* gekomene danseres TAGLIONI thans voor een aantal voorstellingen verbonden.

FRANKRIJK. — In de zitting der Akademie van Wetenschappen van den 11den dezer, werd een brief gelezen van den duitschen scheikundige LIEBIG, wiens naam bij den jongsten twist tusschen de heeren PELOUZE en DUMAS, ter zake van den brief van professor BERZELIUS, meermalen is genoemd geworden. De heer LIEBIG geeft hier regtstreeks aan de Akademie zijn gevoelen over de betwiste punten te kennen; erkent eensdeels de juistheid der aanmerkingen van den heer PELOUZE en verklaart omtrent andere zich op eene wijze die met de gevoelens van den heer PELOUZE niet in strijd zijn. Daar nu ook Professor DUMAS zich met den brief van den heer LIEBIG vereenigde, rekende men de geheele zaak voor bijgelegd te zijn. — De Akademie der zede- en staatkundige wetenschappen had voor het jaar 1838 een prijs van 5000 fr. uitgeloofd voor de bestgekeurde verhandeling die zoude aanwijzen, welke in de groote steden en voornamelijk in *Parijs*, de meest gevaarlijke klassen der bevolking en welke de middelen tot hare verbetering zijn. Dertien verhandelingen zijn daarop ingekomen, doch geen derzelven werd de prijs ten volle waardig gekeurd. Aan een der ingezondene stukken erkende men intusschen bijzondere verdiensten toe, waarom de Akademie aan den schrijver, den heer FREGIER, eene belooning van 2000 fr. aangeboden heeft. — In den afgeloopen winter heeft men te *Parijs* eene proef genomen met de Bibliotheek *St. Geneviève* ten gebruike van het publiek open te stellen. De proef viel wel uit, daar een groot getal leesgierigen zich derwaarts begaven, om hunnen tijd op eene nuttige en aangename wijs te besteden. Ten gevolge van een rondschrijven des ministers voor het openbaar onderwijs, zijn sedert dergelijke leesinrigtingen in vele steden van het rijk tot stand gekomen. Gunstig onder dezelven wordt gezegd dat die in de stad *Rouaan* zich onderscheidt; aldaar worden onder anderen de werklieden des zondags voormiddags, en vreemdelingen zelfs op zon- en feestdagen, ter lezing toegelaten. — De minister van het openbaar onderwijs heeft een belangrijk geschenk aan de bibliotheek van *Geneve* gemaakt, bestaande in de gezamenlijk op kosten der fransche regering in de Oostersche talen gedrukte werken.

BRIEVEN
OVER VADERLANDSCHE EN GEWESTELIJKE BELANGEN.

III.

Bij eene oplettende beschouwing van den aard en de ligging der Provincie Noordbraband en der meest in het oog loopende neiging van derzelver bewoners, schijnt het, dat zij moet beschouwd worden als eene *landbouwende* provincie. De afscheiding van de voormalige zuidelijke gewesten zal echter, na de definitieve schikking der staatsaangelegenheden, de bron worden, waaruit Noordbraband nog andere takken van bestaan en volks-welvaart zal kunnen putten. Onder deze zal, in het algemeen gesproken, de industrie vooral in aanmerking komen, - die aan de broederlijke hulpvaardigheid van den landbouw zich zoo austerlijk paart, en slechts rust en vrede noodig heeft om zich innig aan denzelven te vermaagschappen. De groote en kleine handel, alleen in staat om de beide genoemde takken te onderhouden, te voeden en uit te breiden, zijn in eenige van de noordelijke gewesten van ons rijk sinds eeuwen te huis, en bieden alzoo aan deze provincie débouché's, die zij elders te vergeefs zouden zoeken. Doch ook de Hollandsche provinciën hebben het grootste belang in de welvaart van Noordbraband en in deszelfs industriële en landbouwende ontwikkeling; terwijl het, van eene andere zijde beschouwd, gelijktijdig een bolwerk uitmaakt, waarin het onafhankelijk volksbestaan een magtigen steun vindt. Dit gewest moet daarentegen den hoogsten prijs stellen op zijne naauwe vereeniging met de bovengenoemde gewesten; - in de eerste plaats om de bedoelde débouchés voor deszelfs voortbrengselen, en ten andere om de groote kapitalisten, die het daar kan vinden, en die het merkelijk zal benoodigd hebben, zoodra men hier de handen krachtig aan het werk zal willen slaan.

Wanneer men nu het innige natuurlijke en het door het gevoel van nationaliteit en door verschillende andere betrekkingen gekunstelde verband tusschen Noordbraband en de overige Noordelijke gewesten, met bedaarden zin, deel voor deel, stuk voor stuk, naspoort en in overweging neemt, dan is het in het oogvallende, hoe onafscheidelijk beider belangen zijn. Dat men, in de eerste dagen welke de afscheiding van Belgie zijn opgevolgd, deze onafscheidelijkheid welligt niet *zoo* heeft ingezien, en dat hier en daar en bij sommigen, de gedachte wel eens is opgerezen, dat Noordbraband, juist omdat het eene landbouwende provincie was, eerder bij Belgie dan bij Holland behoorde, moet onder de niet doordachte zaken, of — wat hier beter gezegd is — onder de menschelijke dwalingen gerangschikt worden. Men vergete hierbij ook niet, dat verreweg het grootste getal der bewoners het Roomsch Katholiek geloof belijden, en dit, gevoegd bij de oudvaderlijke onderworpenheid aan geestelijke staatkunde van een gedeelte der leken, deze, bij eene niet overwogene beoordeeling hunner toekomst, welligt in den eersten opslag, de voorkeur aan een bastaard- (in zaken van religie) hoofd van den staat, zoude hebben willen geven. De tijd van bedenking, welke zich door de omstandigheden als van zelf voordeed, heeft ondertusschen geheel andere gedachten doen ontstaan, die thans eene zeer gunstige *nuance* aanbieden voor eene allernuttigste behartiging. Men heeft hier namelijk, van vroeger tijden af, wel een weinig te veel de stoffelijke belangen van het volk met de geestelijke zaken verbonden, en beiden, door overdrijving, met staatkundige beginselen geamalgameerd. Dit steunde, of liever sproot voort, uit oorzaken, in mijnen Isten en IIden brief, als ter loops ontwikkeld. Nu echter, daar men op vele plaatsen in dit gewest, meer *bepaald* is gaan denken, om voordeel te trekken van de plaatselijke gesteldheden; — nu, dat men

een genootschap heeft opgerigt, ook al met het doel, om aan die denkbeelden eene zekere rigting te geven; — nu, dat er hier en daar andere takken van bestaan welig ontluiken, heeft er ook in dit amalgama een begin van eene zoo zeer gewenschte afscheiding plaats. Bij eene verdere doordrijving, en bij het aanprijzen en bevorderen, door leer en voorbeeld eener allernoodzakelijkste verdraagzaamheid, zal men ook eindelijk meer algemeen gaan gevoelen, dat men *voor* en *na* de zorg voor stoffelijke belangen de Godheid mag aanroepen en danken, in onderscheidene talen, met verschillende denkwijzen, en op verschillende manieren; zonder dat daarom de eendragt, de liefde en broederlijke en zusterlijke gevoelens die wij elkander als echte Christenen moeten toedragen, en die zich ook tot de niet-belijders der Christelijke leer moet uitstrekken, om het groote huisgezin behoeft verbroken te worden. De staatkundige gevoelens zoeken zich alsdan van zelven afzonderen en meer op den achtergrond komen, en zoo doende derzelver juiste plaats innemen. De Voorzienigheid heeft, bij eene gedeeltelijk vrije lotsbeschikking den mensch met de zorg voor zijn bestaan, belast; zich, van die taak naar ziel en vermogen te kwijten, is alzoo een eerste en gebiedende pligt, waarin de Godsdienst ons moet schragen, zonder dat men daarvan uitgaat. Beiden leveren het levensbeginselen voor goede zedelijke indrukken, en echte humaniteit, terwijl zij de staatkunde in hare ware gedaante brengen, en van alle zinsbegoocheling, — de kwaal van onzen tijd — ontdoen. De leeraren der verschillende geloofsbelijdenissen zullen bij deze rigting der dingen, niet dan winnen, omdat ware Godsdienst de plaats van dweepende afgunst en naijver, en eveneens die van onverschilligheid in zaken van religie, zal innemen, en derzelver invloed, in zekeren zin, grooter zal worden naar mate de eerbied voor hunne wezenlijk eerbiedwaardige betrekking zal toenemen.

Om dit alles te bereiken, moet men echter op alle geoorloofde wijzen die afscheiding, in het boven bedoelde amalgama, bevorderlijk wezen. Daartoe bied, zich in de eerste plaats aan, eene beredeneerde aanduiding van de stoffelijke belangen der ingezetenen van het gewest, met opgave van het *verbond*, dat tusschen deze en die der overige gewesten van het koningrijk bestaat. Wanneer men dan met mannelijken moed de handen aan het werk slaat, om die belangen te behartigen, dan is de grootste stap gedaan tot datgene wat bereikt moet worden.

De aanvankelijke pogingen tot oprigting eener maatschappij tot de bevordering der *zijdeteelt*, in deze provincie, waarvan ik in mijnen vorigen brief gewag maakte, verdienen, om doel en strekking, het eerst in overweging te komen; zij verdienen dit te meer, daar deze tak van landbouw en nijverheid, te verschillend kan worden beoordeeld, en in verschillende gewesten, zeer verschillend, met mindere of meerdere hoop op goede uitkomsten, kan worden toegepast. Wat de zijdeteelt voor Noordbraband kan worden, is iets geheel abstracts van de andere onzer gewesten, en dit heeft het aan den aard van deszelfs tegenwoordigen bodem, en aan de neigingen, gewoonten en gebruiken zijner bewoners, te danken. Hier heeft deze tak van volksbestaan een tweeledig doel, 't welk ik eenigzins zal trachten toe te lichten.

De verdienstelijke mannen, die zich aan het hoofd dezer onderneming gesteld hebben, de heeren Jonk[r]. *H. B. Martini van Ouwerkerk*, Jonk[r]. M[r]. *van der Beken Pasteel*, en *J. Diepen Sr.*, ridders van den Nederlandschen leeuw, bieden in hunne personen, den besten waarborg, dat de belangen van de bewoners van dit gewest hier alleen en uitsluitend in het oog gehouden zijn. Overigens wordt zulks voldoende bewezen door werkzaamheden, onderzoekingen en beschikkingen, welke den rondgaanden brief dezer Heeren aan hunne mede-ingezetenen, zijn voorafgegaan. In de eerste plaats hebben zij zich bezig gehouden met het vraagstuk; of er mogelijkheid bestond, den witten moerbezien-boom in ons klimaat en in den Noordbrabandschen bodem aan te kweeken; welke soort van grond het beste geschikt was voor die aankweeking, of hij tijdig en genoegzaam rijk in blad kwam, om voedsel te leveren voor de zijdewormen? De oplossing van dit vraagstuk, door vele proeven, zelfs in het groot genomen, gestaafd, heeft niet alleen voldoende uitkomsten opgeleverd, maar heeft zelfs doen inzien, dat eene aanmoediging tot planting en aankweeking van dezen boom, allezins geschikt was voor de uitbreiding van den Landbouw, zonder den landbouwer van zijnen kostbaren tijd te berooven, dewijl het eene beweegoorzaak te meer was, tot eene spoedig vrucht-opleverende ontginning van woeste gronden. Indien het even nu bewezen werd, dat de meer Noordelijke streken van Europa, geschikt voor de voortteeling en zijdevorming van het zoo winstgevende insect ware, als de warme klimaten, en de hier te winnen zijde dezelfde hoedanigheid bezat en in genoegzame hoeveelheden konde voortgebragt worden, om een nieuwen tak van nijverheid te vormen, dan ware het ook bewezen, dat de aankweeking van den witten moerbezien-boom, zelfs voor den geringsten landbouwer, gemakkelijk te innen winsten beloofde. De bovengenoemde commissie, in hare onderzoekingen geholpen door eenige andere verdienstelijke grondbezitters, schijnen ook bij de oplossing van dit vraagpunt, zeer aanmoedigende resultaten te hebben verkregen. De ondervinding, opgezameld in andere streken, die zelfs noordelijker zijn gelegen dan onze gewesten, had reeds op eene allezins overtuigende wijze bewezen, dat de zijdeworm in een gematigd koud klimaat, veel minder onderworpen is, aan de, in de warme streken, gewone en endemische insecten-ziekte. De zijdeworm namelijk, heeft bij eenen bepaalden graad van warmte, eene gedurige verversching van lucht noodig. De warmte nu kan door kunst worden daargesteld; verversching van lucht is in een gematigd klimaat altijd mogelijk, en kan in een warm klimaat, zoo als in Italie, bij het heerschen van uitdroogende winden, somtijds in het geheel niet verkregen worden. De proeven te St. Michiels-Gestel op eene vrij groote schaal ontworpen en genomen, hebben, bij eene oplettende en onbevooroordeelde onderzoeking der uitkomsten, de overtuiging gegeven, dat de in deze streken gewonnen zijde, fijner, vaster, sterker en glansrijker is, dan die, welke in vele meer zuidelijke landen wordt voortgebragt. Bij eene naauwkeurige opmaking der balans van *bepaalde*, en — bij algemeene invoering — van de *vermoedelijke opbrengst en winst*, schijnt elke twijfeling of de zijdeteelt in dit gewest een *winstgevende* tak van nijverheid zoude kunnen worden, te hebben opgehouden. Tot grondslag der beredenering van dit punt, moest het eigendommelijke van Noordbraband worden genomen, namelijk eene nijvere, doch in vele streken behoeftige volksklasse, de geringe dagloonen, de aanwezendheid der uitgebreide, zelfs nog geenszins ontginds en voor de boomteelt geschikte gronden, en eindelijk de natuurlijke aanleg en liefhebberij van vele plattelandbewoners, voor spin- en weverij.

Dit waren de voorloopige werkzaamheden der Heeren, welke zich tot dat onderzoek in commissie hadden vereenigd. In mijnen IV[den] brief, zal dit onderwerp worden vervolgd.

I. γ. Φ. ρ.

174ste Koninklijke Nederlandsche Loterij.

VIJFDE KLASSE.

3de Trekking. N°. 20526 een prijs van 10,000 gulden.

Ter Amsterdamsche Beurs van gisteren (19 *Junij*) waren genoteerd: Ned. Werk. Sch. 2½ pCt. 54 $\frac{9}{16}$; dito 5 pCt. 101 $\frac{3}{16}$; Kansb. *f* 25¾; Am. Synd. 4½ pCt. 95⅝; dito 3½ pCt. 79¾ $\frac{13}{16}$; O. I. 99¼ $\frac{5}{16}$; Handelm. 181¼ ⅛ 182¼; Ards. à £ 85. 21¼ $\frac{3}{16}$; Rusland 179 $\frac{7}{8}$ 194⅝; Napels, *Falconnet* 93⅞; Col. 17 $\frac{9}{16}$ ¾; Mex. 5 pCt. 24 $\frac{3}{16}$; Rijn Spoorw. 111; coup. Ards. 16¼.

*** GETROUWD:

K. H. BODE,
Notarisklerk te Rotterdam
EN
M. C. W. RÜCKERT.

BREDA, 20. Junij 1838.

*** Getrouwd:

J. F. KERST,
Chir. Doct., Ridder van de Orde van den Nederlandschen Leeuw, Chir. Majoor bij het Groot Rijks Militaire Hospitaal voor het Onderwijs,
EN
J. C. HAFRAKEN,
van *Eindhoven.*

UTRECHT, den 19. Junij 1838.

Nederlandsche Handel-Maatschappij.

De Directie brengt ter kennisse van de Stemgeregtigde Deelhebbers, dat, ingevolge het 91e der Artikelen van Overeenkomst, de in de Vergadering van Commissarissen goedgekeurde *Balans* over het *dertiende Boekjaar*, geëindigd zijnde met ultimo December 1837, van den 18. *Juny* tot den 2. *Julij* aanstaande voor hen ter visie zal liggen ter Secretarie van de Directie te *Amsterdam*; bij de Agenten der Maatschappij te *Rotterdam*, *Middelburg* en *Dordrecht*; aan het Lokaal der Kamer van Koophandel en Fabrijken te *Leiden* en op het Raadhuis der Stad *'s Gravenhage.*

AMSTERDAM, den 13. Junij 1838.

VAN DER HOUVEN, *President*,
KOOY, *Directeur, fungerend Secretaris.*

UIT DE HAND TE KOOP:

31 KERMIS-KRAMEN, expresselijk daartoe vervaardigd, van 18 tot 36 voet lengte; benevens **20 LAKEN-STALLEN**, alles in de promptste orde voorhanden bij C. A. WIERCX, Koopman in Hout en Steenkolen, op de Ginnekenstraat, Letter B., N°. 55, te *Breda.*

PUBLIEKE VERKOOPING VAN

ONROERENDE GOEDEREN,

te *OOSTERHOUT.*

ADRIAAN BROUWERS AJZN., Notaris te *Oosterhout*, zal, ten verzoeke van JACOB ADOLPH SIEKMAN, Leerlooijer, wonende te *Oosterhout*, op Dingsdag den 12. Junij 1838, 's namiddags om zes ure, ten huize en herberge van G. D. SANGSTER, in *de Vergulde Ballekoen*, te *Oosterhout*, op *den Heuvel*, publiek aan den meestbiedende Veilen, en op Dingsdag den 26. Junij 1838, uur en plaats voorschreven, finaal

VERKOOPEN:

Eene hechte sterke en wel doortimmerde HUIZINGE, LOOIJERIJ met ZOUTERIJ en TOUWERIJ, SCHUUR, waarin groote SCHORSZOLDERS, twee MOESTUINEN en BOOMGAARD met een perceeltje BOUWLAND, staande en gelegen op den *Zandheuvel*, te *Oosterhout*, met de Bakken, Putten en Kuipen, en den Grond tot eene wel ingerigte LOOIJERIJ behoorende, op het Kadaster bekend Sectie B., N°s. 492, 493, 500, 501 en 501[a], groot te zamen 60 Roeden.

Zijnde voorschrevene HUIZINGE c. a. inmiddels ook uit de Hand te Koop, en te bevragen bij voornoemden Notaris, bij wien ook alle onderrigting des aangaande te bekomen is.

ZEGT HET VOORT.

DE ARTEVELDES

oorspronkelijk drama, door ADRIEN VAN [illegible], is in het licht bij den Boekhandelaar J. [illegible] te 's Hage en verder alom.

Te BREDA, bij BROESE EN COMP. Boekdrukkers en Boekverkoopers